

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 310

M.S.W. (Semester - III : Repeat) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(URCD - IV : Development Communication for

Social Workers)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the importance of communication in development and describe with examples the different types of communication.
- (2) Discuss in detail the Fogo Island experience and its significance for development communication.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words. [20]

- (1) Prepare a detailed note on the use of folk media in development communication.
- (2) Discuss with examples, the use of development communication for health education at CRHP, Jamkhed.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss skills required for public speaking.
- (2) Explain Conscientisation theory in development communication.

[4110] – 310

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Explain with suitable examples individual, group and mass approach in development communication.
- (4) Discuss, with examples, the use of social songs in development communication.

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Define communication planning and state its importance.
 - (2) Give examples of types of communication in the field of development.
 - (3) Explain the importance of media interface during advocacy campaigns.
 - (4) Explain key aspects to be considered while preparing news release.
 - (5) Explain the meaning of 'blog'.
 - (6) Explain the term : audio-visual communication.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) विकासासाठी संज्ञापनाचे महत्त्व याबद्दल चर्चा करा आणि संज्ञापनाच्या विभिन्न प्रकारांचे उदाहरणांसहित वर्णन करा.
(२) फोगो बेटाचे अनुभव आणि विकास संज्ञापनात त्याचे महत्त्व यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) विकास संज्ञापनात लोक माध्यमाच्या वापराबद्दल सविस्तर टीप लिहा.
(२) सी. आर. एच. पी. जामखेड येथे 'विकास संज्ञापनाचे उपयोग' याची उदाहरणांसहित चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) जनतेसमोर व्याख्यानाकरिता लागणारी कौशल्ये - चर्चा करा.
(२) विकास संज्ञापनात संचेतन जागृतीचे सिद्धांत - स्पष्ट करा.
(३) विकास संज्ञापनातील वैयक्तिक, गट व जनसमुदाय दृष्टिकोण : उचित उदाहरणांसहित स्पष्ट करा.
(४) विकास संज्ञापनात सामाजिक गाण्यांचे उपयोग : उदाहरणांसहित चर्चा करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) संज्ञापन नियोजन याची व्याख्या करा व महत्त्व द्या.
- (२) विकास क्षेत्रात संज्ञापनांचे प्रकार : उदाहरणांसहित नमूद करा.
- (३) समर्थन मोहिमेसाठी प्रसार माध्यमांशी परस्परक्रिया करण्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (४) हकीकतीची बातमी तयार करताना कोणत्या अंगाने विचार केला पाहिजे - स्पष्ट करा.
- (५) 'ब्लॉग' याचा अर्थ स्पष्ट करा.
- (६) श्रव्य-दृक् संज्ञापन : ही संज्ञा स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 311

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(URCD - V : Role of Government and Voluntary Agencies
for Rural, Urban and Tribal Development)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about 500 words (any one) : **[20]**

- (1) Describe the issues of the expanding Urban Society in India.
- (2) Explain the importance of pilot projects like Nilokheri and Etawah projects.

Q. 2. Answer the following in about 500 words (any one) : **[20]**

- (1) Describe the Govt. administrative structure for Urban Development at various levels.
- (2) Describe and examine the functioning of government programmes for rural drinking water and sanitation.

Q. 3. Answer the following in about 250 words (any two) : **[20]**

- (1) Explain the report given by Balwantrai Mehta Committee.
- (2) Role of voluntary agencies in Tribal Development.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Examine the voluntary efforts in Joint Forest Management.
- (4) Critically review the Employment Guarantee Scheme of Maharashtra.

Q. 4. Answer the following in about 100 words each (any four) :

[20]

- (1) Political processes and leadership development in rural area.
 - (2) Watershed development programmes by voluntary agencies.
 - (3) Objectives of Jawaharlal Nehru Urban Renewal Mission.
 - (4) Training of rural youth for self employment.
 - (5) Integrated Rural Development Programme.
 - (6) Rural Housing Programme.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भारतात पसरत असलेल्या नागरी समाजाच्या प्रश्नांवर (Issues) चर्चा करा.
(२) निलोखेरी आणि इटावासारख्या अद्वय (Pilot) प्रकल्पांचे महत्त्व विशद करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) विभिन्न पातळ्यांवर नागरी विकासासाठी शासकीय प्रशासन रचना यावर सखोल चर्चा करा.
(२) ग्रामीण भागात पिण्याचे पाणी आणि स्वच्छता यासंबंधी शासकीय कार्यक्रमांचे वर्णन व परीक्षण करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) बलवंतराय मेहता अहवालाचे वर्णन करा.
(२) आदिवासी विकासात स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका लिहा.
(३) संयुक्त वन व्यवस्थापनामध्ये स्वयंसेवी प्रयत्नाचे परीक्षण करा.
(४) महाराष्ट्राच्या रोजगार हमी योजनेचे समीक्षात्मक पुनर्अलोकन करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) ग्रामीण भागात राजकीय प्रक्रिया आणि नेतृत्व विकास.
- (२) सेवाभावी संस्थांनी केलेली पाणलोट क्षेत्र विकासाचे कामे.
- (३) 'जवाहरलाल अर्बन रिनिवल मिशन'ची उद्दिष्टे लिहा.
- (४) ग्रामिण युवकांचे स्वयं रोजगारासाठी प्रशिक्षण.
- (५) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम.
- (६) ग्रामीण गृहबांधणी कार्यक्रम.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 312

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(HRM - III : Labour Legislation)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about 500 words (any one) : **[20]**

- (1) Describe the safety related provisions under the Factories Act 1948.
- (2) Explain the provisions under the Maternity Benefit Act 1961.

Q. 2. Answer the following in about 500 words (any one) : **[20]**

- (1) Examine the provisions under the Industrial Disputes Act 1947.
- (2) Describe the provisions under the Minimum Wages Act 1948.

Q. 3. Answer the following in about 250 words each (any two) : **[20]**

- (1) Salient features of Air Pollution Act 1978.
- (2) Provisions under the Payment of Bonus Act 1956.
- (3) Need for family pension scheme.
- (4) Importance of Model Standing Order.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) State Pollution Control Board.
 - (2) Recognition of Trade Unions.
 - (3) Gratuity.
 - (4) Safety provisions under the Mines Act 1952.
 - (5) Define Occupier under the Factories Act 1948.
 - (6) Labour Welfare Fund.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) कारखाने कायदा १९४८ अंतर्गत सुरक्षितता संबंधित तरतुदींचे वर्णन करा.
(२) मातृत्व लाभ कायदा १९६१ अंतर्गत तरतुदींवर चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) औद्योगिक कलह कायदा १९४७ अंतर्गत तरतुदींचे परीक्षण करा.
(२) किमान वेतन कायदा १९४८ अंतर्गत तरतुदींवर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) वायु-प्रदूषण कायदा १९८७ ची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
(२) बोनस कायदा १९५६ अंतर्गत तरतुदी सांगा.
(३) कौटुंबिक निवृत्ती वेतन योजनेची गरज लिहा.
(४) 'मॉडेल स्टँडिंग ऑर्डर'चे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) राज्य प्रदूषण नियंत्रण बोर्ड.
- (२) कामगार संघटनांची मान्यता.
- (३) उपादान (Gratuity)
- (४) खनन कायदा (Mines Act) १९५२ अंतर्गत सुरक्षतेच्या तरतुदी.
- (५) कारखाने कायदा अंतर्गत मालक (Occupier) याची व्याख्या करा.
- (६) कामगार कल्याण निधि (फंड)

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 313

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(HRM - IV : Human Resource and Personnel

Management)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the importance and factors influencing HRP.
- (2) Discuss in detail the scientific selection process and state its importance.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Explain the types and sources of recruitment.
- (2) Discuss the important factors responsible in formulating personnel policies.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Explain the concept of D.A. and discuss the method of computing D.A.
- (2) Discuss the criteria and methods of wage determination.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Explain the concept of job analysis and state its use.
- (4) Explain the objectives and importance of Induction programme.

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) Essential Qualities of Personnel manager
 - (2) Importance of Human Resource in Industry
 - (3) MIS system
 - (4) Fringe Benefits
 - (5) Job specification
 - (6) Transfer
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) मानव संसाधन नियोजनाचे महत्त्व व परिणाम करणाऱ्या घटकांवर चर्चा करा.
(२) शास्त्रीय निवड पद्धतीच्या प्रक्रियेवर सविस्तर चर्चा करा आणि तिचे महत्त्व सांगा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भरतीचे प्रकार आणि स्रोत स्पष्ट करा.
(२) कर्मचारी धोरण निर्मितीत जबाबदार असणाऱ्या महत्त्वाच्या घटकांवर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) महागाई भत्त्याची संकल्पना स्पष्ट करून त्याच्या मोजमापन पद्धतीवर चर्चा करा.
(२) वेतन निश्चितीतील निकष व पद्धतीवर चर्चा करा.
(३) कार्य विश्लेषणाची संकल्पना व त्याचा उपयोग स्पष्ट करा.
(४) ओळख कार्यक्रमाची उद्दिष्टे व महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) कर्मचारी व्यवस्थापकाचे विशेष गुण.
- (२) उद्योगामध्ये मानव संसाधनाचे महत्त्व.
- (३) MIS पद्धत.
- (४) वेतन विरहित लाभ.
- (५) कार्याची स्पष्टता.
- (६) बदली.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 314

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(HRM - V : Trade Unions and Industrial Relations)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on Historical Retrospect of Trade Unionism in India.
- (2) Elaborate on ILO and its functions.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss in detail the machinery for settlement of industrial disputes in India.
- (2) Workers' participation in management is necessary for harmonious relations in industry. Comment.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Bring out the developments in Central Trade Union Organizations in India.
- (2) Discuss the human rights in the context of global economy.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Write the principles of natural justice.
- (4) Write a note on industrial discipline.

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) Draft a letter to an employee who is absent on duty without permission.
 - (2) Draft a notice for holiday on election day.
 - (3) Draft a show cause notice to an employee who was found sleeping in night shift.
 - (4) Write a note on collective bargaining.
 - (5) Write a note on Arbitration.
 - (6) Write a note on Productivity.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भारतातील कामगार संघटनांचा ऐतिहासिक आढावा घेणारा निबंध लिहा.
(२) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना व त्यांची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भारतातील औद्योगिक कलह सोडविण्याकरिता असलेली यंत्रणा - सविस्तर चर्चा करा.
(२) कामगारांचा व्यवस्थापनेमध्ये सहभाग औद्योगिक संबंध हितकारक बनविण्यासाठी आवश्यक असतो. - विशद करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भारतातील केंद्रीय पातळीवरील कामगार संघटनांचा विकास अधोरेखित करा.
(२) जागतिक अर्थकारणाच्या संदर्भात व मानवी हक्क यांबाबत लिहा.
(३) नैसर्गिक न्यायाची तत्त्वे - टीप लिहा.
(४) औद्योगिक शिस्त - टीप लिहा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) परवानगीशिवाय कामावर गैरहजर राहणाऱ्या कामगारास पत्र लिहा.
- (२) मतदानाच्या दिवशीची सुटी, याबाबत नोटिस लिहा.
- (३) रात्रपाळीमध्ये कामावर झोपलेल्या कामगाराला कारणे दाखवा नोटिस लिहा.
- (४) सामुदायिक सौदेबाजी - टीप लिहा.
- (५) लवाद (आर्बिट्रेशन) - टीप लिहा.
- (६) उत्पादकता - टीप लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 315

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(TWED-III : Environment Education and Development)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on “Environment Education”.
- (2) Write an essay on “Approach to Environment Education”.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss in detail the difficulties in implementing Environmental Education.
- (2) Examine the present environmental programmes at different levels.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss the role of UNICEF and UGC in environment education.
- (2) Discuss the role of economic and social factors in solving the environmental problems.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Environment Education is a key to sustainable development.
Comment.
- (4) Prepare a note on global approach towards environmental problems.

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) Meaning and definition of Environment.
 - (2) Environment education is a life long process.
 - (3) Problem in preparing trained teachers.
 - (4) Need for evaluating the present environment programmes.
 - (5) Recommendations of Kothari Education Commission on Environment.
 - (6) Role of Research Institutions in Environment Education.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजव्या बाजूकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) “पर्यावरण शिक्षण” यावर निबंध लिहा.
(२) “पर्यावरण शिक्षणाचा मार्ग” यावर निबंध लिहा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) पर्यावरण शिक्षण अंमलबजावणीमध्ये येणाऱ्या अडचणींवर सविस्तर चर्चा करा.
(२) सध्याच्या विविध पातळ्यांवरील पर्यावरण कार्यक्रमांचे परीक्षण करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) युनिसेफ व युजीसी यांच्या पर्यावरण शिक्षणातील भूमिकेवर चर्चा करा.
(२) पर्यावरण समस्या सोडविण्यात आर्थिक व सामाजिक घटकांची भूमिका यावर चर्चा करा.
(३) पर्यावरण शिक्षण ही निरंतर विकासाची गुरुकिल्ली आहे – तुमचे मत द्या.
(४) पर्यावरण समस्यासंबंधात वैश्विक मार्ग यावर टिप्पणी तयार करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) पर्यावरणाची व्याख्या व अर्थ.
- (२) पर्यावरण शिक्षण ही आयुष्यभर चालणारी प्रक्रिया आहे.
- (३) प्रशिक्षित शिक्षक तयार करण्याची समस्या.
- (४) सध्याच्या पर्यावरण कार्यक्रमाचे मूल्यांकन करण्याची गरज.
- (५) कोठारी शिक्षण आयोगाच्या पर्यावरणविषयक शिफारशी.
- (६) पर्यावरण शिक्षणात संशोधन संस्थांची भूमिका.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 316

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(TWED - IV : Approach to Environment Social Work)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on “Technological Environment in Maharashtra.”
- (2) Write an essay on “Socio-Economic Environment in Maharashtra.”

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on “Central Government and Environment Problems”.
- (2) Discuss in detail the contribution of NGOs in Environment Development.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss in detail, the Dimensions of Environment.
- (2) Prepare a note on, “Physical Environment.”
- (3) Describe the Natural Environmental Problems.
- (4) Discuss the causes of Air and Water Pollution.

[4110] – 316

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Role of Social Worker in Environment Development
 - (2) Concept of Environment
 - (3) Infrastructure Development
 - (4) Noise Pollution
 - (5) Technological Environment and Agriculture
 - (6) Indiscipline
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) कंसांतील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) महाराष्ट्रातील तांत्रिक पर्यावरण – निबंध लिहा.
(२) महाराष्ट्रातील सामाजिक व आर्थिक पर्यावरण – निबंध लिहा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) केंद्र शासन व पर्यावरण समस्या – निबंध लिहा.
(२) पर्यावरण विकासात स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) पर्यावरणाचे पैलू यावर सविस्तर चर्चा करा.
(२) भौतिक पर्यावरण – टिप्पणी तयार करा.
(३) नैसर्गिक पर्यावरणाच्या समस्यांचे वर्णन करा.
(४) हवा व पाणी प्रदूषणाच्या कारणांवर चर्चा करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) पर्यावरण विकासात समाज कार्यकर्त्याची भूमिका.
- (२) पर्यावरण संकल्पना.
- (३) मूलभूत सोयी सुविधा विकास.
- (४) ध्वनी प्रदूषण.
- (५) तांत्रिक पर्यावरण व कृषी.
- (६) बेशिस्त वर्तणूक.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 317

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(TWED - V : Environment Policy and Law)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss in detail the Government policies in the protection and development of environment.
- (2) Discuss the salient features of Indian Law of Pollution Control.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss in detail the role and functions of NGOs in Environmental awareness.
- (2) Discuss in detail the role of Government in different economic systems.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss the Government as a regulator of industrial growth.
- (2) Prepare a note on protection and promotion of inland fisheries resources.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Prepare a note on conservation of energy.
- (4) Prepare a note on Global meeting on Environment and Development (1985).

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Waste Land Development Board
 - (2) CAPART
 - (3) United Nations Convention on Environment Programmes (UNEP 1984)
 - (4) Protection of threatened species
 - (5) Government as a protector of hazards of industrial growth
 - (6) Marine Fishery
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) कंसातील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) पर्यावरण संरक्षण व विकास संबंधित शासकीय धोरणांवर सविस्तर चर्चा करा.
(२) भारतीय पर्यावरण संरक्षण कायद्याच्या ठळक वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) पर्यावरण जाणीव जागृतीत स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका व कार्ये यावर सविस्तर चर्चा करा.
(२) विविध अर्थव्यवस्थांमध्ये शासनाची भूमिका यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) औद्योगिक वाढीचा नियंत्रक म्हणून शासन यावर चर्चा करा.
(२) जमिनीवरील मासेमारीच्या स्रोतांची वाढ व संरक्षण - टिप्पणी तयार करा.
(३) ऊर्जासंधारण यावर टिप्पणी तयार करा.
(४) पर्यावरणविकासाबाबतीत जागतिक बैठक (१९८५) - टिप्पणी तयार करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) पडिक जमीन विकास मंडळ
- (२) कपार्ट (CAPART)
- (३) पर्यावरण कार्यक्रमांबाबतीत युनोचा ठराव (युएनईपी १९८४)
- (४) धोका असलेल्या प्रजातींचे संरक्षण
- (५) औद्योगिक वाढीच्या धोक्यांपासून संरक्षक म्हणून शासन
- (६) सागरी मासेमारी

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 401

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(G - XI : Social Policy and Planning)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about **500** words (**any one**) : **[20]**

- (1) Critically examine the concept of protective discrimination and its role in policy formulation. How far it is relevant in the present context?
- (2) “Directive principles of the state policy form the bases of policy formulation in India” - Substantiate the statement.

Q. 2. Answer the following in about **500** words (**any one**) : **[20]**

- (1) Explain with example the role of International organizations in policy formulation in India.
- (2) Examine the importance of pressure groups in policy formulation and policy change.

Q. 3. Answer **any two** of the following in about **250** words each : **[20]**

- (1) Describe the policies and programmes for children in India.
- (2) Highlight the recent change in education policy in India.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Describe programme for scheduled castes.
- (4) Explain the scope of environment policy in India.

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) Concept of poverty
 - (2) Importance of five year plans.
 - (3) Distributive justice
 - (4) National commission for women.
 - (5) National rural health mission.
 - (6) Steps in planning.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. निम्नलिखित प्रश्नांची सुमारे ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा. [२०]

- (१) संरक्षणात्मक भेदभावाची संकल्पना स्पष्ट करून धोरण निर्मितीमध्ये या संकल्पनेची भूमिका स्पष्ट करा. सद्यस्थितीमध्ये या संकल्पनेचा कितपत संदर्भ आहे त्याची चर्चा करा.
- (२) “मार्गदर्शक तत्त्वे ही राज्याच्या धोरण निर्मितीचा पाया आहे.” हेविधान उदाहरणांसहित स्पष्ट करा.

प्र. २. निम्नलिखित प्रश्नांची सुमारे ५०० शब्दांत उत्तरे लिहा. [२०]

- (१) आंतरराष्ट्रीय संघटनांची भारतातील धोरण निर्मिती प्रक्रियेतील भूमिका उदाहरणांसहित विशद करा.
- (२) ‘धोरण निर्मिती किंवा धोरणामधील बदल’ या संदर्भात दबाव गटांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा. [२०]

- (१) बालकांसाठी असलेली भारताची धोरणे व कार्यक्रम.
- (२) भारताच्या शैक्षणिक धोरणामधील अलीकडच्या काळातील बदल.
- (३) अनुसूचित जातींसाठी असलेले कार्यक्रम.
- (४) भारतातील पर्यावरण धोरणाची व्याप्ती.

प्र. ४. कोणत्याही चार विषयांवर प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत टिपा लिहा :

[२०]

- (१) दारिद्र्याची संकल्पना.
- (२) पंचवार्षिक योजनांचे महत्त्व.
- (३) वितरणात्मक न्याय.
- (४) राष्ट्रीय महिला आयोग.
- (५) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान.
- (६) नियोजनातील टप्पे.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 402

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(G - XI : Administration and Management In Social Work)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about 500 words (any one) : **[20]**

- (1) Describe the process of decision making in Non-government Organization (NGO).
- (2) Explain the principles of public administration.

Q. 2. Answer the following in about 500 words (any one) : **[20]**

- (1) Describe the procedure of registration of Non-government Organization under Society Registration Act.
- (2) Prepare a project proposal with financial budget for three years for child welfare programme.

Q. 3. Answer the following in about 250 words each (any two) : **[20]**

- (1) Functions of National Development Council.
- (2) Explain the structure and essentials for a formal organization.
- (3) Importance of goal setting in human resource management.
- (4) Utility of management information system in Non-government Organization.

[4110] – 402

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Significance of Management.
 - (2) Concept of Total Quality Management.
 - (3) Concept of Strategic Management.
 - (4) Structure of Central Social Welfare Board.
 - (5) Concept of social audit.
 - (6) Sources of funding for Non-government Organization.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

प्र. १. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [२०]

- (१) अशासकीय संस्थेतील निर्णय घेणे प्रक्रिया स्पष्ट करा.
(२) लोक प्रशासनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र. २. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [२०]

- (१) संस्था नोंदणी कायद्यांतर्गत अशासकीय संस्थेच्या नोंदणीची प्रक्रिया / पद्धत स्पष्ट करा.
(२) बाल कल्याण कार्यक्रमासाठी तीन वर्षांच्या आर्थिक अंदाजपत्रकासह प्रकल्प आराखडा तयार करा.

प्र. ३. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [२०]

- (१) राष्ट्रीय विकास परिषदेची कार्ये.
(२) औपचारिक संघटनेची रचना व महत्त्व स्पष्ट करा.
(३) मानव संसाधन व्यवस्थापनात ध्येय निश्चितीचे महत्त्व.
(४) माहिती व्यवस्थापनाची अशासकीय संस्थेतील उपयोगिता.

प्र. ४. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा (कोणतेही चार) :

[२०]

- (१) व्यवस्थापनाचे महत्त्व.
- (२) संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापनाची संकल्पना.
- (३) रणनीति व्यवस्थापनाची संकल्पना.
- (४) केंद्रीय समाज कल्याण मंडळाची रचना.
- (५) सामाजिक लेखा परीक्षण संकल्पना.
- (६) अशासकीय संस्थांच्या निधीचे स्रोत.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 403

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(FCW - VI : Working With Special Groups)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Take a critical review of caste - based reservation for inclusion of marginalized groups.
- (2) Bring out the problems of the displaced due to political unrest and rehabilitation measures for them.

Q. 2. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the causes, treatment, prevention and rehabilitation of the visually impaired.
- (2) Describe the various approaches of working with differently abled.

Q. 3. Answer any two in about 250 words each : [20]

- (1) Describe the psycho - social aspects of aged in India.
- (2) Write an essay on mental retardation.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Critically review the legislation against atrocities in the context of Khairlanji incidence.
- (4) Discuss the legislative provision for persons with disability.

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Explain the difference between 'learning disabled' and 'slow learners', and interventions for their academic progress.
 - (2) Significance of Support Group for the spouses of the addicts.
 - (3) Describe the areas of work with mentally challenged adolescent girls.
 - (4) Write note on 'Inclusive education for differently abled'?
 - (5) Enumerate the problems of female senior citizen.
 - (6) Write note on 'Post - disaster Counselling'.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

प्र. १. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : [२०]

- (१) परिघाबाहेरील घटकांना समाविष्ट करून घेण्यासाठी जातीनिहाय आरक्षणांचा - टीकात्मक आढावा घ्या.
(२) राजकीय अशांततेमुळे होणाऱ्या विस्थापितांचे प्रश्न मांडून त्यांच्या पुनर्वसनाचे उपाय नमूद करा.

प्र. २. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : [२०]

- (१) दृष्टिहीन / दृष्टिदोषाची कारणे, उपचार व प्रतिबंधात्मक उपाय आणि पुनर्वसनावर चर्चा करा.
(२) वेगळ्या क्षमतेच्या लोकांबरोबर काम करणाऱ्या विविध दृष्टिकोन आधारित मार्गांचे वर्णन करा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : [२०]

- (१) भारतातील वृद्धांचे मानसिक-सामाजिक प्रश्नांचे वर्णन करा.
(२) 'मतिमंदत्वावर' निबंध लिहा.
(३) खैरलांजी घटनेवर आधारित अत्याचार विरोधी कायद्याचे टीकात्मक परीक्षण करा.
(४) विकलांग असणाऱ्या व्यक्तीसाठीच्या कायदेशीर तरतुदींची चर्चा करा.

प्र. ४. कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत उत्तरे लिहा :

[३०]

- (१) 'शैक्षणिक विकलांग' व 'गतिमंद' यांमधील फरक सांगून, त्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीसाठीचे उपाय नमूद करा.
- (२) व्यसनाधीन व्यक्तींच्या पत्नींसाठी सहाय्य गटाचे महत्त्व सांगा.
- (३) मतिमंद किशोरवयीन मुलींबरोबर काम करण्याची विविध अंगे स्पष्ट करा.
- (४) वेगळ्या क्षमतेच्या लोकांसाठी समाविष्ट शिक्षण यावर टीप लिहा.
- (५) वृद्ध महिला नागरिकांचे प्रश्न नमूद करा.
- (६) 'आपत्तीकाळानंतरचे समुपदेशन' यावर टीप लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 404

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(FCW - VII : Emerging Trends in The Field of Family
and Child Welfare)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one the following in about **500** words each : **[20]**

- (1) Explain the need of training of personnel in the field of Family and Child Welfare.
- (2) State the characteristics and functions of Welfare and Development Organization.

Q. 2. Answer any one of the following in about **500** words : **[20]**

- (1) Discuss in detail the qualities and skills required for effective trainers.
- (2) Explain the salient features of Orphanages and Other Charitable Trust, Home Supervision and Control Act 1960.

Q. 3. Answer any two of the following in about **250** words each : **[20]**

- (1) Write a note on different networks in the field of Family and Child Welfare.
- (2) State the importance of supervision for Organizational Management.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) “Strategies for advocacy” - Discuss.
- (4) Describe various aspects of Organizational Management.

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Institutional setup.
 - (2) Monitoring in an organization.
 - (3) Manpower planning.
 - (4) Importance of appraisal.
 - (5) Adult learning.
 - (6) Need of evaluation of projector / programmer.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) कुटुंब व बालकल्याण क्षेत्रांत कार्यरत कर्मचाऱ्यांच्या प्रशिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.
(२) कल्याणकारी संस्थांची वैशिष्ट्ये व कार्ये विशद करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) परिणामकारक प्रशिक्षकाकडे आवश्यक असणाऱ्या गुणांची व कौशल्यांची चर्चा करा.
(२) अनाथालये व इतर धर्मादाय न्यास, पर्यवेक्षण व नियंत्रण कायदा १९६० ची महत्त्वपूर्ण वैशिष्ट्ये विशद करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) कुटुंब व बालकल्याण क्षेत्रांतील विविध नेटवर्क यावर टिप्पणी लिहा.
(२) संस्थात्मक व्यवस्थापनासाठी पर्यवेक्षणाचे महत्त्व विशद करा.
(३) 'समर्थनासाठीचे डावपेच' यावर चर्चा करा.
(४) संस्थात्मक व्यवस्थापन संबंधित विविध बाबींचे वर्णन करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येक सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) संस्थात्मक रचना
- (२) संस्थेतील सनियंत्रण
- (३) मनुष्यबळ नियोजन
- (४) मूल्यांकनाचे (Appraisal) महत्त्व
- (५) प्रौढ शिक्षण (Adult learning)
- (६) कार्यक्रमाच्या / प्रकल्पाच्या मूल्यमापनाची गरज

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 405

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

FCW - VIII : Counselling Theory and Practice

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the goals of counselling with special reference to the stages in counselling.
- (2) Discuss the skills and qualities of counsellor for effective counselling.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the application of REBT in counselling with examples.
- (2) “Parent child and adult in the personality of the client need to be addressed in counselling” - Explain this statement with the help of T.A. theory.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Write the characteristics of Humanistic Orientation in Counselling.
- (2) Write the basic concepts in Person Centered Counselling.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Explain the steps in Egan's approach in counselling.
- (4) Explain any two techniques used in counselling with examples.

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) List areas of Adoption Counselling.
 - (2) List the areas of counselling in Industrial setup.
 - (3) Give the need for divorce counselling.
 - (4) Counselling of sexually abused girls.
 - (5) Counselling parents in child guidance clinic.
 - (6) Need for group counselling.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : [२०]

- (१) समुपदेशनाची उद्दिष्टे, समुपदेशन प्रक्रियेच्या प्रत्येक टप्प्याचा संदर्भ घेऊन कशी वेगवेगळी आहेत, ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
(२) प्रभावी समुपदेशनासाठी समुपदेशकाला आवश्यक असणारी कौशल्ये व गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) REBT च्या सिद्धांताचा समुपदेशनामध्ये प्रत्यक्ष कसा उपयोग करता येईल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
(२) 'बालक, पालक, चालक' हे व्यक्तिमत्त्वातले घटक सांगून, अशिलाच्या व्यक्तिमत्त्वातील ह्या घटकांवर समुपदेशन का व कसे करावे हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) समुपदेशनातील मानववादी (व्यक्तिनिष्ठ) दृष्टिकोनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(२) व्यक्तिकेंद्रित समुपदेशनातील आधारभूत संकल्पना स्पष्ट करा.
(३) इगॅनच्या (Egan) समुपदेशनाच्या आकृतीबंधातील पायऱ्या स्पष्ट करा.
(४) समुपदेशनातील कोणतीही दोन तंत्रे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) दत्तक प्रक्रियेतील समुपदेशनाचे मुद्दे लिहा.
- (२) औद्योगिक क्षेत्रातील समुपदेशनाचे मुद्दे लिहा.
- (३) घटस्फोटाच्या निर्णयानंतर किंवा घटस्फोट झाल्यावर समुपदेशन करण्याची गरज सविस्तर लिहा.
- (४) लैंगिक शोषण झालेल्या मुलींचे समुपदेशन स्पष्ट करा.
- (५) बाल मार्गदर्शन चिकित्सालयात पालकांना करावे लागणारे समुपदेशन लिहा.
- (६) गट समुपदेशनाची गरज केव्हा असते ते लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 406

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(MPSW - VI : Medico - Legal Information for Medical
and Psychiatric Social Workers)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words each : [20]

- (1) Define Oral Evidence and discuss in details the proceedings of Chief Examination, Cross - examination and Re - examination.
- (2) State with illustrations the necessity to have knowledge of medico-legal information to medical social workers.

Q. 2. Answer any one in about 500 words each : [20]

- (1) Write in detail the importance of confidentiality in case of a married HIV affected patient.
- (2) What are Dying Declaration and Dying Deposition? Which one of them is legally more valid and why?

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 3. Answer any two in about 250 words each :

[20]

- (1) Name the circumstances in which the evidence of age may be demanded and explain them in detail.
- (2) Informed consent.
- (3) Explain grievous injury with examples.
- (4) Tattoo marks and its significance.

Q. 4. Answer any four in about 100 words each :

[20]

- (1) Conditions where MTP is carried out for Eugenic Indications.
 - (2) Explain Gonadal agenesis.
 - (3) Questions from the Bench
 - (4) Compulsory duties of doctor.
 - (5) FIR and public education about it.
 - (6) Advantages of fingerprints.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) उत्तर लिहिताना मूळ इंग्रजी पेपरमधील शब्द ग्राह्य धरावे.

प्र. १. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) 'तोंडी पुरावा' याची व्याख्या करून, मुख्य तपासणी, उलट तपासणी आणि पुनर्तपासणी करतानाच्या कामकाजाची नोंद, कार्यवाही कशी करतात त्याची चर्चा करा.
(२) वैद्यकीय समाजकार्यकर्त्याला न्यायवैद्यकशास्त्राचे ज्ञान असणे का गरजेचे आहे ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र. २. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) एच. आय. व्ही. बाधित विवाहित व्यक्तीच्या बाबतीत गुप्ततेचे महत्त्व सविस्तर लिहा.
(२) 'मृत्युपूर्व जवानी' आणि 'शपथेवर साक्ष' (Deposition) म्हणजे काय? याडुपैकी कायदेशीर दृष्ट्या काय महत्त्वाचे आहे आणि का, ते स्पष्ट करा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) असे प्रसंग सांगा ज्यांमध्ये वयाचा पुरावा मागितला जाईल, आणि ते का तेही लिहा.
(२) संमती (Informed consent)
(३) गंभीर जखम - उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.
(४) 'गोंदण' (Tattoo) आणि त्याचे महत्त्व

प्र. ४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) चांगल्या सुदृढ संततीसाठी (Eugenic) कराव्या लागणाऱ्या गर्भपातासाठीच्या अटी.
- (२) लैंगिकता तयार करणाऱ्या अवयवांचा (Gonadal agenesis) अभाव.
- (३) Questions from the bench.
- (४) डॉक्टरची अत्यावश्यक कर्तव्ये.
- (५) FIR - यासाठी लोकशिक्षण.
- (६) बोट्यांच्या ठशाचे फायदे.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 407

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(MPSW - VII : Health Care Administration and

Programming)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on reproductive and child health.
- (2) Critically evaluate national mental health programme.

Q. 2. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Explain how low cost sanitation and pure drinking water can prevent many diseases in India and suggest areas of intervention in the same.
- (2) Discuss, how Consumer Protection Act protects the rights of the patients.

Q. 3. Answer any two in about 250 words each : [20]

- (1) Limitations of PITA Act.
- (2) Child's rights

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Research in the field of health.
- (4) National Trust Act.

Q. 4. Answer **any four in about **100** words each :**

[20]

- (1) Care of the senior citizens
 - (2) Self help group
 - (3) Services under ICDS
 - (4) Training of health workers
 - (5) Half way home
 - (6) NGOs in health care
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : [२०]

- (१) प्रजजन आणि बाल आरोग्यावर निबंध लिहा.
(२) राष्ट्रीय मानसिक आरोग्य कार्यक्रमाचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र. २. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : [२०]

- (१) कमी खर्चातील स्वच्छता - आरोग्य आणि शुद्ध पाणी अनेक आजारांपासून भारतात कशा प्रकारे प्रतिबंधात्मक ठरेल हे सांगून अशा कार्यक्रमात हस्तक्षेप करावयाचा झाल्यास कोणकोणत्या क्षेत्रात कोणत्या बाबींवर काम करावे लागेल ते सांगा.
(२) ग्राहक संरक्षण कायद्यांतर्गत रुग्णांच्या हक्कांचे कसे संरक्षण होते यावर चर्चा करा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) वेश्या व्यवसाय प्रतिबंधक, मानवी वाहतूक बंदी कायद्याच्या (PITA) मर्यादा.
(२) बाल हक्क.
(३) आरोग्य क्षेत्रातील संशोधन.
(४) नॅशनल ट्रस्ट ॲक्ट.

प्र. ४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) ज्येष्ठ नागरिकांची काळजी
- (२) स्वयंसहायता गट
- (३) एकात्मिक बालविकास कार्यक्रमातील सेवा
- (४) आरोग्य कार्यकर्त्यांचे प्रशिक्षण
- (५) अर्ध्या वाटेवरील घर (Half way home)
- (६) आरोग्य जपणुकीसाठी स्वयंसेवी संस्था (NGOs)

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 408

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(MPSW - VIII : Development Perspective in Medical and
Psychiatric Social Work Practice)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) State the need for protection of human rights in the field of health and discuss various strategies for the same.
- (2) Explain the problems in supervision and state the need for remedial supervision.

Q. 2. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) State the role of research and documentation in formulating health policy.
- (2) Explain the concept of Behavior Change Communication and discuss its importance in changing health seeking behaviors in rural areas.

Q. 3. Answer any two in about 250 words :

[20]

- (1) State the areas of intervention in disaster relief work with women and children.
- (2) Discuss the main characteristics of Health Policy 2002.
- (3) Explain the concept of supervision and its role in social work education.
- (4) Explain the steps involved in organizing health camps.

Q. 4. Answer any four in about 100 words each :

[20]

- (1) Explain the importance and objectives of health education.
 - (2) State the rights of patients.
 - (3) Write a note on 'rights based approach'.
 - (4) State ten qualities of a good learner.
 - (5) State the indicators of good and poor student-supervisor relationship.
 - (6) Write a note on 'ASHA'
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आरोग्य क्षेत्रात मानवी हक्कांचे संरक्षण करण्याची गरज स्पष्ट करून त्यासाठीचे विविध डावपेच / मार्ग यावर चर्चा करा.
(२) पर्यवेक्षणातील अडचणी नमूद करून, उपचारात्मक पर्यवेक्षणाची गरज स्पष्ट करा.

प्र. २. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आरोग्य धोरण आखण्यासाठी संशोधन व लेखी नोंदी / लिखाण याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
(२) 'वर्तणूक बदलासाठी संवाद' ही संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे ग्रामीण भागातील आरोग्य प्राप्तीसाठी प्रयत्नांतील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आपत्तीच्या वेळी स्त्रिया व लहान मुलांबरोबर काम करण्याचे हस्तक्षेपाचे घटक स्पष्ट करा.
(२) २००२ च्या आरोग्य धोरणातील मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
(३) पर्यवेक्षण ही संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे समाजकार्य शिक्षणातील महत्त्व स्पष्ट करा.
(४) आरोग्य शिबिरे आयोजनातील टप्पे स्पष्ट करा.

प्र. ४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) आरोग्य शिक्षणाची महत्त्व व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- (२) रुग्णांचे हक्क लिहा.
- (३) 'हक्क आधारित मार्गप्रणाली' - टीप लिहा.
- (४) चांगल्या विद्यार्थ्यांचे दहा गुण लिहा.
- (५) पर्यवेक्षक व विद्यार्थी यांच्यातील चांगले व वाईट नातेसंबंध दर्शविणारे दर्शक लिहा.
- (६) आशा (ASHA) यावर टीप लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 409

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(CD - VI : Planning and Management of Community
Projects)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the various community projects working with different perspectives related to women development.
- (2) Describe the LFA and PERT/CPM techniques of project planning and monitoring.

Q. 2. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Explain the perspective of Freedom and Justice for development in the context of India.
- (2) Discuss the phases of project life cycle and areas to be considered in each phase.

Q. 3. Answer any two in about 250 words each : [20]

- (1) Explain various ways of developing public relations (PRs) of organization and its importance.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (2) Describe the process of micro planning and its use in village development.
- (3) Describe the different indicators of evaluation of developmental community project.
- (4) Write an essay on MIS and its use for organization.

Q. 4. Answer **any four in about **100** words each :**

[20]

- (1) Meaning of monetizing and its importance.
 - (2) Note on support organizations.
 - (3) Explain components of conceptualization phase.
 - (4) Perspective of development as peace.
 - (5) Different types of evaluation.
 - (6) Importance of PRM.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(२) मूळ इंग्रजी प्रश्न ग्राह्य धरावेत.

प्र. १. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

[२०]

- (१) विविध विचारधारा आधारित महिला विकासाच्या विविध समुदाय प्रकल्पांवर चर्चा करा.
(२) प्रकल्प आखणी व संनियंत्रणाच्या एल. एफ. ए. आणि पर्ट सी. पी. एम. तंत्रांचे वर्णन करा.

प्र. २. कोणत्याही एका प्रश्नाचे सुमारे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

[२०]

- (१) भारताच्या विकासाच्या संदर्भात स्वातंत्र्य व न्याय ह्या विचारधारांवर आधारित विकास स्पष्ट करा.
(२) प्रकल्प जीवनचक्राच्या विविध टप्प्यांवर व त्यामधील लक्षात घेण्याच्या मुद्द्यांवर चर्चा करा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत उत्तरे लिहा :

[२०]

- (१) संस्थांच्या जनसंपर्क वाढविण्याच्या विविध पद्धती व त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
(२) सूक्ष्म नियोजन प्रक्रियेचे वर्णन आणि त्याचे गाव विकासातील महत्त्व लिहा.
(३) समुदाय विकास प्रकल्पाच्या मूल्यांकनाची विविध मार्गदर्शके वर्णन करा.
(४) 'व्यवस्थापन माहिती यंत्रणा' व त्याचा संस्थांना उपयोग यावर निबंध लिहा.

प्र. ४. कोणत्याही चार प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत उत्तरे लिहा :

[२०]

- (१) 'संनियंत्रण'याचा अर्थ स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व नमूद करा.
- (२) सहकारी संस्था (मदत संस्था) यावर टीप लिहा.
- (३) संकल्पना बांधणी टप्प्यातील घटक स्पष्ट करा.
- (४) 'शांती आधारित विकास' विचारधारा.
- (५) मूल्यांकनाचे विविध प्रकार.
- (६) सहभागी संसाधन व्यवस्थापनाचे (PRM) महत्त्व.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 410

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(URCD - VII : Strategies and Trends in
Community Development)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write a detailed note on advocacy and campaigning strategy to highlight community issues in the context of Lokpal.
- (2) Present a critical discussion on joint forest management in the Indian context.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the methodology to carry out training needs assessment of newly elected representatives to Panchayati Raj Institutions. Prepare a training module focussing on leadership development of these representatives.
- (2) Critically discuss the various approaches and strategies in micro-credit for women's improvement.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Explain the various approaches in corporate social responsibility.
- (2) Explain with examples participatory methodology in training.
- (3) Write a short note on natural farming for sustainable agriculture.
- (4) Explain the significance of alternate experiments in education in the context of underprivileged sections.

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each : [20]

- (1) Define community mobilization.
 - (2) Enumerate qualities of an effective trainer.
 - (3) Explain significance of health insurance.
 - (4) Characteristics of renewable energy resources.
 - (5) Importance of feedback and evaluation in training.
 - (6) List and explain any three principles of training.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) 'लोकपाल'च्या संदर्भात सामुदायिक प्रश्नांबद्दल समर्थन मोहीमेच्या रणनीतीबद्दल सविस्तर टिप्पणी लिहा.
(२) 'भारताच्या संदर्भातील एकत्रित वन व्यवस्थापन' यावर टीकात्मक चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) पंचायती राज संस्थेतील नव्याने निवडून आलेल्या प्रतिनिधींच्या प्रशिक्षण गरजा आकारणीच्या पद्धतीबद्दल चर्चा करा. या प्रतिनिधींचे नेतृत्व गुण विकसित करण्याकरिता प्रशिक्षण आराखडा तयार करा.
(२) स्त्रियांच्या सबलीकरणाकरिता सूक्ष्म कर्जनिधीचे विभिन्न दृष्टिकोन व रणनीती यावर टीकात्मक चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : [२०]

- (१) औद्योगिक सामाजिक जबाबदारी (सी. एस. आर.) तील विभिन्न दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
(२) प्रशिक्षणातील सहभागी पद्धती उदाहरणसहित स्पष्ट करा.
(३) चिरंतनरित शेतीसाठी नैसर्गिक शेती : थोडक्यात लिहा.
(४) गरीब घटकांच्या संदर्भात शिक्षण क्षेत्रात पर्याय प्रयोगांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे सुमारे १०० शब्दांत उत्तरे लिहा :

[२०]

- (१) समुदाय एकत्रीकरण - व्याख्या लिहा.
- (२) परिणामकारक प्रशिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये नमूद करा.
- (३) आरोग्य विम्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- (४) पुनर्निर्मित ऊर्जा संसाधनांची वैशिष्ट्ये.
- (५) प्रशिक्षणोत्तर प्रतिक्रिया व मूल्यमापनाचे महत्त्व.
- (६) प्रशिक्षणाची कोणतीही तीन तत्त्वे नमूद करून स्पष्ट करा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 411

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(URCD - VIII : Intervention and Management in Disasters)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on the 'scope of social work' in disasters.
- (2) Discuss on the various types of disasters.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss about rehabilitation in Latur earthquake situation.
- (2) Write an essay on "Godhara riots" in detail.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Explain the responsibility of government in disasters.
- (2) Explain the importance of social work intervention in disaster.
- (3) Explain the humanmade disasters and its impact.
- (4) Explain the types of natural disasters.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four out of six in 100 words each :

[20]

- (1) Flood of 2006 in Maharashtra.
 - (2) Cyclones in Orissa.
 - (3) Bhuj earthquake.
 - (4) Displacement in disasters.
 - (5) Role of media in disaster situation.
 - (6) Public participation in disaster situation.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आपत्तींमधील समाजकार्याच्या व्याप्तीवर निबंध लिहा.
(२) आपत्तींच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) लातूरमधील भूकंपजन्य स्थितीतील पुनर्वसनावर चर्चा करा.
(२) गोधरा दंगलीवर सविस्तर निबंध लिहा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आपत्तींमध्ये शासनाची जबाबदारी स्पष्ट करा.
(२) आपत्तींमधील समाजकार्य मध्यस्थीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
(३) मानवनिर्मित आपत्ती व त्यांचे परिणाम स्पष्ट करा.
(४) नैसर्गिक आपत्तींचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) महाराष्ट्रातील २००६चा महापूर.
- (२) ओरिसातील वादळे.
- (३) भूजमधील भूकंप.
- (४) आपत्तींमधील विस्थापन.
- (५) आपत्तिजन्य स्थितीतील माध्यमांची भूमिका.
- (६) आपत्तिजन्य स्थितीतील लोक सहभाग.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 412

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(HRM - VI : Organizational Behavior and
Social Aspects in Industry)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Critically evaluate the Maslow's Theory of Need Hierarchy.
- (2) Explain the meaning, scope and importance of Industrial Psychology.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss any two theories of Personality.
- (2) Explain the philosophy, principles and ethical aspects in CSR.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss the different types of leadership.
- (2) Explain the significance of work culture and its role in image building.
- (3) Explain group dynamics at work place.
- (4) Explain the need of employee counseling in Industry.

[4110] – 412

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) Occupational Stress
 - (2) Emotional Quotient
 - (3) Attrition
 - (4) Importance of OB
 - (5) Traits of Team Leader
 - (6) Sexual harassment at work place.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्र. १. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) गरजांवर आधारित मासलोच्या सिद्धांताच्या उतरंडीचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.
(२) औद्योगिक मानसशास्त्राचा अर्थ, व्याप्ती व महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. २. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) व्यक्तिमत्त्वाच्या कोणत्याही दोन सिद्धांतांवर चर्चा करा.
(२) सी. एस. आर.चे तत्त्वज्ञान, तत्त्व व नैतिकता यावर चर्चा करा.

प्र. ३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे उत्तर प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) नेतृत्वाच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.
(२) कार्य संस्कृतीचे महत्त्व आणि प्रतिमा तयार करण्यास लागणारी भूमिका स्पष्ट करा.
(३) कामाच्या ठिकाणी गटांतील अंतर्गत संबंध स्पष्ट करा.
(४) उद्योगात कामगार समुपदेशनाची गरज स्पष्ट करा.

प्र. ४. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) कामाशी निगडित तणाव
- (२) भावनिक बुद्ध्यांक
- (३) कंपनी सोडण्याचे कारण
- (४) संस्थेतील वर्तनाचे महत्त्व
- (५) गट नेत्याचे पैलू
- (६) कामाच्या ठिकाणी होणारे लैंगिक शोषण

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 413

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012
SOCIAL WORK
(HRM - VII : Human Resource Development)
(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Explain the various training methods with its advantages and disadvantages.
- (2) Write the importance of various ISO certifications in private sector industries.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Prepare complete proformas of performance appraisal forms for workers and managers in an automobile industry.
- (2) Discuss the role and responsibilities of HR manager with the help of job profile.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) The implementation of Kaizen system is necessary. Comment.
- (2) List out the knowledge and skills needed for HR professionals.
- (3) Explain the process of training need identification.
- (4) Write a note on HR Audit.

[4110] – 413

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer **any four** of the following in about **100** words each. Write short notes on : **[20]**

- (1) Total quality management
 - (2) JIT
 - (3) Benchmarking
 - (4) Action based on research
 - (5) MBO
 - (6) Career Planning
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र. १. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धती त्यांचे फायदे व तोटे यांसह स्पष्ट करा.
(२) विविध आय. एस. ओ. सुमारे प्रमाणपत्रांचे खाजगी क्षेत्रातील कंपन्यांमध्ये महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र. २. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) ऑटोमोबाइल कंपनीमधील कामगार व व्यवस्थापक यांच्याकरिता कार्यक्षमता मोजमापनाकरिताचे संपूर्ण मसुदे (फॉर्म) तयार करा.
(२) मानव संसाधन व्यवस्थापकाची कार्यप्रणाली आखून त्यांची भूमिका व जबाबदाऱ्यांची चर्चा करा.

प्र. ३. कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) कायज्ञान प्रणालीची अंमलबजावणी गरजेची आहे. विशद करा.
(२) मानव संसाधन व्यवसायिकांसाठी गरजेचे असलेले ज्ञान व कौशल्ये यांची यादी करा.
(३) प्रशिक्षणाची गरज ओळखण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
(४) एच. आर. ऑडिट वर टीप लिहा.

प्र. ४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत टिपा लिहा :

[२०]

- (१) संपूर्ण गुणवत्ता व्यवस्थापन
- (२) जेआयटी
- (३) बेंचमार्किंग
- (४) संशोधनावर आधारित क्रिया
- (५) एम. बी. ओ.
- (६) करिअर नियोजन

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 414

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(HRM - VIII : Labour Economics and Indian Labour Problems)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Define Labour Economics and discuss its scope in details.
- (2) Define Industrial Economics and discuss its scope in detail.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Write the concept of Labour Productivity and discuss in detail the techniques to improve labour productivity.
- (2) Explain the concept of Globalization and discuss in detail its impact on Indian labour.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) “In the Globalized Scenario area of women employment has increased” Comment on the statement.
- (2) Explain the causes of unemployment in India.
- (3) Define child labour and explain its issues in India.
- (4) Explain the theory of marginal productivity of labour.

[4110] – 414

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Problems of Contract Labour
 - (2) Write a note on sexual harassment at work place
 - (3) Note on Industrial Automation
 - (4) Write note on Wage Systems
 - (5) Write note on Job Security
 - (6) Write on the concept 'sons of the soil' and its validity in current scenario.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) श्रम अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहून त्याच्या व्याप्तीबाबत सविस्तर चर्चा करा.
(२) औद्योगिक अर्थशास्त्राची व्याख्या व त्याच्या व्याप्तीची सविस्तर चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) श्रम उत्पादकतेची संकल्पना लिहा व कामगार उत्पादकता वाढविण्याकरिता असणाऱ्या तंत्रांची चर्चा करा.
(२) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा व त्याचे भारतीय श्रमिकांवर होणारे परिणाम याबाबत चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) 'जागतिकीकरणामुळे महिलांची रोजगार संधीची वाढली.' क्षेत्रे विश्लेषण करा.
(२) भारतातील बेरोजगारीची कारणे स्पष्ट करा.
(३) बाल कामगारांची व्याख्या लिहा व भारतातील त्यांचे प्रश्न स्पष्ट करा.
(४) श्रमाच्या सीमान्त उत्पादकतेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) कंत्राटी कामगारांचे प्रश्न
- (२) कामाच्या ठिकाणी होणारे लैंगिक छळ यावर टीप लिहा.
- (३) औद्योगिक स्वयंचलीकरण टीप लिहा.
- (४) वेतन पद्धतीवर टीप लिहा.
- (५) कामाची सुरक्षितता यावर टीप लिहा.
- (६) सद्यस्थितीमध्ये ' भूमिपुत्र ' या संकल्पने कायदेशीरपणाबाबत लिहा.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 415

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012
SOCIAL WORK
(TWED - VI : Integrated Tribal Development)
(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about **500** words (**any one**) : **[20]**

- (1) Write an essay on, “Tribal Development and Social Works Intervention”.
- (2) Write an essay on, “Integrated Tribal Development”.

Q. 2. Answer the following in about **500** words (**any one**) : **[20]**

- (1) Write an essay on “Tribal Development Programmes”.
- (2) Prepare project proposal for Tribal Development.

Q. 3. Answer the following in about **250** words each (**any two**) : **[20]**

- (1) Discuss the need and importance of Tribal Development Programmes.
- (2) Discuss the adoption of Tribal Settlements for Development.
- (3) Describe the identification and interpretation of Basic needs of Nomads.
- (4) Discuss the approaches to preparation of Tribal Development Projects.

[4110] – 415

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer the following in about **100** words each (**any four**) :

[20]

- (1) Concept of better and stable living.
 - (2) Basic needs of Tribals.
 - (3) Need and importance of planning in Tribal Development.
 - (4) Tribal settlements.
 - (5) Use of social work methods
 - (6) Health and Tribals.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र. १. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [२०]

- (१) निबंध लिहा - 'आदिवासी विकास व समाजकार्य मध्यस्थी'.
(२) निबंध लिहा - 'एकात्मिक आदिवासी विकास'.

प्र. २. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे ५०० शब्दांत लिहा (कोणताही एक) : [२०]

- (१) निबंध लिहा - 'आदिवासी विकास कार्यक्रम'.
(२) आदिवासी विकासासाठी प्रकल्प अहवाल तयार करा.

प्र. ३. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा (कोणत्याही दोन) : [२०]

- (१) आदिवासी विकास कार्यक्रमांची गरज व महत्त्व यांवर चर्चा करा.
(२) विकासासाठी आदिवासी वसाहत दत्तक योजना यांवर चर्चा करा.
(३) भटक्या लोकांच्या मूलभूत गरजांचा शोध व स्पष्टीकरण याचे वर्णन करा.
(४) आदिवासी विकास प्रकल्प तयार करण्याचे मार्ग यावर चर्चा करा.

प्र. ४. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा (कोणत्याही चार):

[२०]

- (१) चांगले व स्थिर जीवन याची संकल्पना
- (२) आदिवासींच्या मूलभूत गरजा
- (३) आदिवासी विकासात नियोजनाची गरज व महत्त्व
- (४) आदिवासी वसाहती
- (५) समाजकार्य पद्धतींचा वापर
- (६) आरोग्य व आदिवासी

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 416

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(TWED - VII : Environment Development Programmes)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about **500** words (**any one**) : **[20]**

(1) Write an essay on, “Structure of Economy”.

(2) Write an essay on, “Industrial Policy”.

Q. 2. Answer the following in about **500** words (**any one**) : **[20]**

(1) Write an essay on “Agriculture Policy”.

(2) Write an essay on “Development Programmes for Forest Dwellers”.

Q. 3. Answer the following in about **250** words each (**any two**) : **[20]**

(1) Examine the role of industrial sector in India’s development.

(2) Prepare a detailed note on “Pollution control”.

(3) Discuss the development programmes for landless laboures.

(4) Discuss salient features of Forest Act, December - 2006.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer the following in about **100** words each (**any four**) :

[20]

- (1) Development programmes for marginal farmers.
 - (2) Agriculture Extension Education.
 - (3) Development of irrigation resources.
 - (4) Protection Measures.
 - (5) Cooperative Sector.
 - (6) Industrial Policy Resolution - 1985.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र. १. खालील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे ५०० शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) : [२०]

- (१) 'अर्थव्यवस्थेची रचना' - निबंध लिहा.
(२) 'औद्योगिक धोरण' - निबंध लिहा.

प्र. २. खालील प्रश्नांची उत्तरे सुमारे ५०० शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) : [२०]

- (१) 'कृषीविषयक धोरण' - निबंध लिहा.
(२) 'वननिवासींसाठी विकास कार्यक्रम' - निबंध लिहा.

प्र. ३. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : [२०]

- (१) भारताच्या विकासात औद्योगिक क्षेत्राच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.
(२) प्रदूषण नियंत्रणावर सविस्तर टिप्पणी तयार करा.
(३) भूमिहीन मजुरांसाठीच्या विकास कार्यक्रमांवर चर्चा करा.
(४) डिसेंबर २००६ च्या वनकायद्याच्या ठळक वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.

प्र. ४. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा (कोणत्याही चार) :

[२०]

- (१) सीमांत शेतकऱ्यांसाठी विकास कार्यक्रम
- (२) कृषी विस्तार शिक्षण
- (३) सिंचन स्रोतांचा विकास
- (४) संरक्षण साधने
- (५) सहकार क्षेत्र
- (६) औद्योगिक धोरण ठराव १९८५.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 417

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

TWED - VIII : Administration of Tribal Welfare Schemes

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the role of bureaucracy in implementing the Tribal Welfare Schemes in detail.
- (2) Write an essay on “Tribal development in India”.

Q. 2. Answer any one of following in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on “Tribal Welfare and Social Work Methods”.
- (2) Discuss on “Tribal Administration” in detail.

Q. 3. Answer any two of following in about 250 words each : [20]

- (1) Explain the role of social workers in tribal development.
- (2) Explain in detail the concept of “MADA”.
- (3) Explain the Fifth Five Year Plan with special reference to Tribal Welfare.
- (4) Explain the functions of Tribal Development Corporation.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four of following in 100 words each :

[20]

- (1) Mini MADA
 - (2) Tribal Economy
 - (3) Group work in tribal development.
 - (4) Local leader and tribal development
 - (5) Joint Forest Management
 - (6) Tribal Research Institute
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका ग्राह्य धरावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आदिवासी कल्याण योजनांच्या अंमलबजावणीमधील नोकरशाहीची भूमिका सविस्तर लिहा.
(२) 'भारतातील आदिवासी विकास' यावर निबंध लिहा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) 'आदिवासी कल्याण आणि समाजकार्य पद्धती' यावर निबंध लिहा.
(२) आदिवासी प्रशासनावर सविस्तर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) आदिवासी विकासातील समाजकार्यकर्त्यांची भूमिका स्पष्ट करा.
(२) 'माडा' (MADA) संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.
(३) आदिवासी कल्याणाचा विशेष संदर्भ देऊन पाचवी पंचवार्षिक योजना स्पष्ट करा.
(४) आदिवासी विकास महामंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) मिनी माडा (Mini MADA)
- (२) आदिवासी अर्थव्यवस्था
- (३) आदिवासी विकासातील गट कार्य
- (४) स्थानिक नेतृत्व आणि आदिवासी विकास
- (५) संयुक्त वन व्यवस्थापन
- (६) आदिवासी संशोधन संस्था

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 302

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(G - X : Social Legislation and Legal Systems in India)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Discuss the structure and functions of National Human Rights Commission.
- (2) Critically examine provisions of the law related to Adoption and Guardianship.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Critically examine the implementation of Law against Atrocities on scheduled casts / tribes.
- (2) Explain the significant provisions of Hindu Marriage Act.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss the importance of Fundamental Rights.
- (2) Explain the structure and functions (jurisdiction) of the judiciary at various levels.

[4110] – 302

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

(3) Explain the major provisions of Indian Penal Code related to murder and rape.

(4) Discuss the role of social workers in the social justice system.

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

(1) Special Courts.

(2) Cognizable and Non-Cognizable offences.

(3) Problems related to Legal Aid.

(4) Family Court.

(5) Corruption.

(6) Judicial Activism.

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोगाची रचना व कार्ये यावर चर्चा करा.
(२) दत्तक आणि पालकत्व कायद्यातील तरतुदींचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) अनुसूचित जाती / जमाती अत्याचार प्रतिबंधक कायद्याच्या अंमलबजावणीचे टीकात्मक परीक्षण करा.
(२) हिंदू विवाह कायद्यातील महत्त्वाच्या तरतुदी स्पष्ट करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) मूलभूत अधिकाराचे महत्त्व यावर चर्चा करा.
(२) विविध पातळ्यांवरील न्याय व्यवस्थेची रचना व कार्ये स्पष्ट करा.
(३) भारतीय दंड संहितेमधील खून व बलात्काराच्या संदर्भातील महत्त्वाच्या तरतुदींवर चर्चा करा.
(४) सामाजिक न्याय व्यवस्थेतील समाजकार्यकर्त्यांच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) विशेष न्यायालये
- (२) दखलपात्र आणि अदखलपात्र गुन्हे
- (३) कायद्याची मदत मिळण्यातील अडचणी
- (४) कौटुंबिक न्यायालय
- (५) भ्रष्टाचार
- (६) कायदे व्यवस्थेतील कृती प्रवणता

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 303

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(FCW - III : Women's Issues, Development and

Empowerment)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words : **[20]**

(1) Describe the salient features of Women's Policy in relation to women's present situation.

(2) Take a review of Women's Movement in India after 1975.

Q. 2. Answer any one in about 500 words : **[20]**

(1) Discuss the political and legal status of women in present situation.

(2) Review the government's efforts for women's development after 'Women's Decade'.

Q. 3. Answer any two in about 250 words each : **[20]**

(1) Explain the provisions of Domestic Violence Act in relation to protection and prevention of violence.

(2) Describe the position of women in different religions.

[4110] – 303

Page 1

P.T.O.

- (3) Discuss the economic status of women in rural areas.
- (4) Describe the “culture of silence” among the women in family and society.

Q. 4. Answer any four in about 100 words each :

[20]

- (1) Provision of commission under Sati Prevention Act (1987).
 - (2) “Gender is a dynamic concept”. Explain.
 - (3) Note on prenatal diagnostic test.
 - (4) Special component plan for women.
 - (5) Explain “double burden on women”.
 - (6) Sexual harassment at work place.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) महिलांच्या सद्य परिस्थितीवर आधारित महिला धोरणाच्या प्रमुख वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
(२) १९७५ नंतरच्या भारतातील महिला चळवळींचा आढावा घ्या.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) सद्यस्थितीत महिलांच्या राजकीय व विधी यंत्रणेतील दर्जावर चर्चा करा.
(२) महिला दशकानंतर शासनाच्या महिला विकासाच्या प्रयत्नांचा आढावा घ्या.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) हिंसेपासून संरक्षण व प्रतिबंधासंदर्भात कौटुंबिक हिंसा कायद्यातील तरतुदी स्पष्ट करा.
(२) विविध धर्मांमध्ये महिलांच्या दर्जाचे वर्णन करा.
(३) ग्रामीण भागातील महिलांच्या आर्थिक परिस्थितीवर चर्चा करा.
(४) कुटुंबामध्ये व समाजामध्ये महिलांमधील मौन पाळण्याच्या संस्कृतीचे वर्णन करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) सती प्रतिबंध कायद्यातील (१९८७) आयोगाची तरतूद.
- (२) लिंगभाव ही गतिशील संकल्पना आहे - स्पष्ट करा.
- (३) 'गर्भजल निदान चाचणी' यावर टिप लिहा.
- (४) महिलांसाठी विशेष घटक योजना.
- (५) 'महिलांवरील दुष्प्रभाव बोजा' स्पष्ट करा.
- (६) कामाच्या ठिकाणी महिलांवर लैंगिक अत्याचार.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 304

M.S.W. (Semester - IV) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(FCW - IV : Family Life Education and Population Studies)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Define the concept of family life education and state its significance in the context of quality of life.
- (2) Take a review of Government and Non-government initiatives in sexuality education.

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) “Causes and implications of HIV-AIDS”. Discuss.
- (2) Explain the qualities and skills required for family life educators.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) ‘Value education is a part of family life education’ - Discuss.
- (2) Describe the influence of international organizations on India’s population policy.
- (3) Write a note on ‘aging and retirement.’
- (4) Explain the importance of followup in family life education.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four of the following in about 100 words each :

[20]

- (1) Pre-marital preparation
 - (2) Family life cycle
 - (3) Home management
 - (4) Determinants of growth
 - (5) Population education
 - (6) Value education
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) कुटुंब जीवन शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा व त्याचे जीवनाच्या गुणवत्तेसाठीचे महत्त्व विदश करा.
(२) लैंगिक शिक्षणासाठी शासकीय व अशासकीय प्रयत्नांचा आढावा घ्या.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) एच. आय. व्ही.-एड्सची कारणे व त्यांचा व्यक्ती व कुटुंबावर होणारा परिणाम याची चर्चा करा.
(२) कुटुंब जीवन शिक्षकांकडे आवश्यक असलेले गुण व कौशल्ये विशद करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) 'मूल्य शिक्षण हा कुटुंब जीवन शिक्षणाचा भाग आहे' - चर्चा करा.
(२) आंतरराष्ट्रीय संस्थांचा भारतीय लोकसंख्या धोरणावरील प्रभाव याचे वर्णन करा.
(३) वृद्धत्व व सेवा निवृत्ती यांवर टिप्पणी लिहा.
(४) कुटुंब जीवन शिक्षणामध्ये पाठपुराव्याचे महत्त्व विशद करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) विवाहपूर्व तयारी
- (२) कुटुंब जीवन चक्र
- (३) गृह व्यवस्थापन
- (४) वाढ निश्चित करणारे घटक
- (५) लोकसंख्या शिक्षण
- (६) मूल्य शिक्षण

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 305

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(FCW - V : Youth and Development)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Through light on Youth Movement in India.
- (2) Write an essay on 'National Youth Policy.'

Q. 2. Answer any one of the following in about 500 words : [20]

- (1) Explain the role of Nehru Yuva Kendra towards youth development.
- (2) Discuss 'Youth Hostels Movement in India'.

Q. 3. Answer any two of the following in about 250 words each : [20]

- (1) Discuss 'Youth and Economic Development Corporations'.
- (2) Write a note on Students' Welfare Centres at University and College levels.
- (3) Critically evaluate the Employment Policy.
- (4) Describe the present situation of Indian Youth.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer **any four of the following in about **100** words each :**

[20]

- (1) Education Policy.
 - (2) Distance Education.
 - (3) Youth Welfare
 - (4) Changing Lifestyle of Youth.
 - (5) Gender
 - (6) National Service Scheme.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भारतातील युवक चळवळीवर प्रकाश टाका.
(२) 'राष्ट्रीय युवा धोरण' यावर निबंध लिहा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) युवकांच्या विकासाच्या बाबतीत नेहरू युवा केंद्राची भूमिका स्पष्ट करा.
(२) 'भारतातील युवक वसतिगृह चळवळ' यावर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) 'युवक आणि आर्थिक विकास महामंडळे' यावर चर्चा करा.
(२) 'विद्यापीठ आणि महाविद्यालय पातळीवरील विद्यार्थी कल्याण मंडळे' यावर टिप्पणी लिहा.
(३) रोजगार धोरणाचे टीकात्मक परीक्षण करा.
(४) भारतीय युवकांची सद्यस्थिती विशद करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) शैक्षणिक धोरण
- (२) दूर शिक्षण
- (३) युवक कल्याण
- (४) युवकांची बदलती जीवन पद्धती
- (५) लिंग भाव
- (६) राष्ट्रीय सेवा योजना

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 306

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(MPSW - III : Psychiatric Information in Child and
Adult Psychiatry)
(Annual Pattern)**

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Write an essay on Schizophrenia - its causes, symptoms, types, treatment and social aspects.
- (2) Discuss in details Childhood Disorders.

Q. 2. Answer any one in about 500 words : [20]

- (1) Write in detail a note on Bipolar Mood Disorders.
- (2) Discuss in details Anxiety Disorders.

Q. 3. Answer any two in about 250 words each : [20]

- (1) Psycho-Somatic Disorders
- (2) Alcohol Dependence
- (3) Post Traumatic Stress Disorder.
- (4) Mental state examination.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

Q. 4. Answer any four in about 100 words each :

[20]

- (1) Hypomania
 - (2) Post partum depression
 - (3) Use of classification and its importance
 - (4) Erectile Dysfunction.
 - (5) ECT, its merits and demerits.
 - (6) Borderline personality
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) छिन्नमनस्कता (Schizophrenia)ची कारणे, लक्षणे, प्रकार, उपचार आणि सामाजिक बाबी यावर निबंध लिहा.
(२) बालकांमधील आजार (Disorders) याबद्दल चर्चा करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) बायपोलर मूड डिसऑर्डर (Bipolar mood disorder) यावर सविस्तर टीप लिहा.
(२) काळजी, चिंता (Anxiety disorder) यांबाबत सविस्तर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) मनोशारीरिक आजार (Psycho-somatic disorders)
(२) दारू, मद्यावरील अवलंबित्व (Alcohol dependence)
(३) आघातानंतरच्या ताणामुळे होणारा आजार (Post traumatic stress disorder)
(४) मानसिक स्थिती परीक्षण (Mental state examination)

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) हायपोमॅनिया (Hypomania)
- (२) प्रसूतीनंतर येणारे नैराश्य
- (३) वर्गीकरणाचा (Classification) उपयोग आणि महत्त्व
- (४) Erectile dysfunction
- (५) विद्युत उपचार (ECT) याचे गुण, दोष
- (६) सीमारेषेवरील व्यक्तिमत्व (Boderline personality)

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 307

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(MPSW - IV : Counselling : Theory and Practice in

Medical and Psychiatric Settings)

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*

(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words :

[20]

- (1) Discuss in detail personality characteristics of drug addicts and various therapies.
- (2) Write an essay on Stress, Sources, Effects of Stress and its Management.

Q. 2. Answer any one in about 500 words :

[20]

- (1) Describe Adherence Counselling, its need and areas of counselling.
- (2) Discuss with examples the need for Premarital Counselling in the present context and areas of counselling with youth.

Q. 3. Answer any two in about 250 words each :

[20]

- (1) Counselling for organ donation
- (2) Palliative care

[4110] – 307

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Qualities in a counsellor.
- (4) Social work with children.

Q. 4. Answer any four in about 100 words each :

[20]

- (1) Significance of counselling for adoptive couple
 - (2) Techniques in behavior therapy
 - (3) ABCD of REBT
 - (4) Genetic Counselling
 - (5) Areas of work for parents of disabled child.
 - (6) Employee counselling.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) व्यसनी (Addict) व्यक्तीच्या व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये सांगून त्यांच्यावरील उपचारातील (Therapies) बाबत चर्चा करा.
(२) 'ताण', त्याची कारणे, परिणाम आणि ताणाचे व्यवस्थापन यावर निबंध लिहा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) Adherence Counselling म्हणजे काय याचे वर्णन करून, तसेच त्याची गरज स्पष्ट करून समुपदेशनाची क्षेत्रे सांगा.
(२) आधुनिक काळात विवाहपूर्व समुपदेशनाची गरज सोदाहरण स्पष्ट करून तरुण-तरुणींबरोबर करावयाच्या विवाहपूर्व समुपदेशनातील बाबी सांगा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) अवयव दानासाठीचे समुपदेशन
(२) पॅलिएटिव्ह केअर
(३) समुपदेशकातील गुण
(४) लहान मुलांबरोबरचे समाजकार्य

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) दत्तकविधान करणाऱ्या जोडप्याबरोबरचे समुपदेशन महत्त्व.
- (२) वर्तन उपचारातील तंत्रे.
- (३) आर. ई. बी. टी. मधील ए. बी. सी. डी.
- (४) आनुवंशिकतेबाबत समुपदेशन.
- (५) अपंग बालकाच्या पालकांबरोबरच्या समुपदेशनाच्या बाबी.
- (६) कारखान्यातील कामगारांसाठी समुपदेशन.

[4110] – 308

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

**(MPSW - V : Psycho-Social Aspects of Sickness,
Care and Rehabilitation)**

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer any one in about 500 words :

[20]

- (1) Discuss the various perspectives and attitudes of the family and society towards the differently abled.
- (2) Write in details on mental retardation and discuss the areas of social work intervention.

Q. 2. Answer any one in about 500 words :

[20]

- (1) State the modifiable and nonmodifiable risk factors of life style diseases and bring out the areas of health education.
- (2) Discuss the various behavior disorders in children and the areas of work with parents.

Q. 3. Answer any two in about 250 words :

[20]

- (1) Discuss the psychological aspects of menopause.
- (2) Discuss the economic implications of orthopaedically handicapped.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Healthy ageing.
- (4) Difference between epileptic fit and hysterical seizure.

Q. 4. Answer any four in about 100 words each :

[20]

- (1) Functions of MSW in burns ward.
 - (2) Side effects of Psychotropic drugs.
 - (3) Health problems of elderly women.
 - (4) Investigations to detect cause of infertility.
 - (5) Psychological testing to detect mental retardation and benefits of special schooling.
 - (6) Depression and its relation to suicide.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) कुटुंबाचा आणि समाजाचा अपंगांकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन आणि प्रवृत्ती यावर चर्चा करा.
(२) 'मतिमंदत्व' यावर सविस्तर लिहून समाजकार्याच्या दृष्टीने करावयाच्या हस्तक्षेपाच्या बाबी लिहा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) बदल करता येऊ शकणारे, न बदल करता येऊ शकणारे धोके, जोखीम जीवनशैलीशी निगडित आजार स्पष्ट करून त्यांतील आरोग्य शिक्षणाच्या बाबी स्पष्ट करा.
(२) बालकांमधील निरनिराळ्या वर्तन समस्या (Disorders) याबद्दल चर्चा करून पालकांबरोबर काम करण्यासाठीच्या बाबी सांगा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) 'रजोनिवृत्ती'ची मानसिक अंगे (Aspects) यावर चर्चा करा.
(२) शारीरिक अपंगत्वाचे आर्थिक परिणाम - चर्चा करा.
(३) आरोग्यपूर्ण वृद्धत्व.
(४) एपिलेप्टिक (फेफरे) आणि हिस्टेरिकल सिझर यांतील फरक.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा : **[२०]**

- (१) भाजलेल्या रुग्णांच्या वॉर्डातील वैद्यकीय समाज कार्यकर्त्यांचे कार्य.
- (२) सायकोट्रॉपिक (Psychotropic) ड्रग्जचे दुष्परिणाम.
- (३) वृद्ध स्त्रियांच्या आरोग्याच्या समस्या.
- (४) बंध्यत्व चिकित्सेसाठीच्या चाचण्या.
- (५) मतिमंदत्व शोधासाठी मानसिक चाचणी विशेष उपदेशनाचे फायदे.
- (६) नैराश्य आणि आत्महत्येचा परस्पर संबंध.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

[4110] – 309

M.S.W. (Semester - III) Examination – 2012

SOCIAL WORK

(U R C D III)

Development Economics

(Annual Pattern)

Time : Three Hours

Total Marks : 80

Note : (i) *All questions are compulsory.*
(ii) *Figures to the right indicate full marks.*

Q. 1. Answer the following in about **500** words each (**any one**) : **[20]**

- (1) Bring out the importance of labour, capital and technology in Urban and Rural economic development.
- (2) Describe the relevance of Gandhian model for rural development in the present context.

Q. 2. Answer the following in about **500** words each (**any one**) : **[20]**

- (1) Write an essay on “Land Reforms in India”.
- (2) Describe the areas of infra-structure which are must for national development.

Q. 3. Answer the following in about **250** words each (**any two**) : **[20]**

- (1) Describe the objectives of cooperation.
- (2) Explain the objectives behind setting up of Maharashtra Industrial Development Corporation.

[4110] – 309

Page 1

P.T.O.

Total No. of Questions - 04]

[Total No. of Printed Pages - 04

- (3) Import of globalization on Indian agriculture.
- (4) Describe the indicators of Human Development.

Q. 4. Answer the following in about 100 words each (any four) :

[20]

- (1) Consequences of economic inequality.
 - (2) List out challenges faced by cooperatives.
 - (3) Development of cities – priority areas.
 - (4) Farmers' movements.
 - (5) Aforestation.
 - (6) Social exclusion.
-

(मराठी रूपांतर)

वेळ : तीन तास

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) शहरी आणि ग्रामीण विकासात श्रम, भांडवल आणि तंत्रज्ञान यांचे महत्त्व विशद करा.
(२) सध्याच्या काळाच्या संदर्भात ग्रामीण विकासाचे गांधीयन माडेल याची सार्थकता स्पष्ट करा.

प्र. २. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर सुमारे ५०० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) भारतात जमीन सुधारणा (Land Reforms in India) यावर निबंध लिहा.
(२) राष्ट्रीय विकासासाठी अनिवार्य आधारभूत (Infrastructure) क्षेत्रे यावर चर्चा करा.

प्र. ३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे २५० शब्दांत लिहा : [२०]

- (१) सहकार्याची उद्दिष्टे लिहा.
(२) महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ स्थापन करण्यामागची उद्दिष्टे लिहा.
(३) जागतिकीकरणाचे भारतीय कृषीवर होणारे परिणाम.
(४) मानवी विकासाचे सूचक (Indicators) यावर चर्चा करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी सुमारे १०० शब्दांत लिहा :

[२०]

- (१) आर्थिक विषमतेचे होणारे परिणाम.
- (२) सहकारी संस्थांना कोणत्या आव्हानांना तोंड द्यावे लागते - यादी करा.
- (३) शहरांच्या विकासात प्राथमिकतेचे क्षेत्र.
- (४) कृषक चळवळ.
- (५) वनीकरण.
- (६) सामाजिक बहिष्कृती.

